

Ορθόδοξος Συναξαριστής :: <https://www.saint.gr>

Σύναξη της Παναγίας της Φιλωτίτισσας στην Νάξο

Επισκεφτείτε τον ιστοχώρο μας στην διεύθυνση: <http://www.saint.gr/3501/saint.aspx> για περισσότερες πληροφορίες για τον βίο (ονόματα, βίντεο, ακολουθίες, φωτογραφίες κτλ) καθώς και για τυχών ενημερώσεις - διορθώσεις.

Τελευταία ενημέρωση βιογραφίας: N/A
Δημιουργία εγγράφου: 11/07/2026 23:00:15

Σύνοψη

Τύπος εορτής: Εορτάζει στις 15 Αυγούστου εκάστου έτους.

Ημ/νια Βίου: N/A

Βιογραφία

Για την Παναγιά την Φιλωτίτισσα στην Νάξο, γράφει η Παναγιώτα Κωνσταντοπούλου-Δωρή στο βιβλίο της «Η πωλυώνυμη Δέσποινα», Τόμος Β΄, §69, σελ. 250-255, Αθήνα 2001 μ.Χ.

«Περικαλλής ένοριακός ναός του χωριού «Φιλώτι» (Φιλώτιον) της νήσου Νάξου, κείμενος εις τὸ κέντρον (πλατεΐαν) τῶν συγκροτούντων τὸ Φιλώτιον σήμερον δύο χωρίων Κλέφαρος (Βλέβαρον) καὶ Ῥαχίδιον, τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (15 Αὐγ.). Ἡ προσωνυμία του εἶναι Παναγία ἢ Φιλωτίτισσα, προερχομένη σαφῶς ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ χωριού. Δὲν εἶναι γνωστὸν πότε προσεδόθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἢ ὀνομασία αὕτη. Φαίνεται μᾶλλον πιθανόν, ὅτι προσεδόθη ἔκπαλαι, δηλαδή, ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς ιδρύσεως τοῦ ναοῦ, δοθέντος ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ χωριού εἶναι ἀρχαῖον.

Ὡς χρόνος ἀρχικῆς ιδρύσεως τοῦ ναοῦ, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Νικ. Κεφαλληνιάδη («Παναγία ἢ Φιλωτίτισσα» 1971, σ.7 ἔπ.) ὑποστηριζόμενην ἄποψιν καὶ τὰς παρ' αὐτοῦ ἐπικαλουμένας ἱστορικὰς πηγὰς, ἐν αἷς κυρίως τὸ ὑπὸ χρονολογίαν 17 Ὀκτωβρίου 1714 ἱκετήριον γράμμα τῶν Φιλωτιτῶν πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Κοσμάν τὸν ἀπὸ Ἀλεξανδρείας, δέον νὰ θεωρηθῆ ἡ ἐποχὴ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Κομνηνοῦ (1081-1118) ἢ, ἐν πάσῃ περιπτώσει, γενικῶς, ἡ διάρκεια τῆς δυναστείας τῶν Κομνηνῶν (1071-1204). Ἡ Ἐκκλησία αὕτη, κατὰ τὰς αὐτὰς ὡς ἄνω ἱστορικὰς πηγὰς, ὑφίστατο μέχρι τοῦ 1544, ὅτε κατεστράφη ὑπὸ πειρατῶν, παραμείνασα ἔκτοτε ἐν ἐρειπῶσει ἐπὶ μακρόν. Εἰς τὴν θέσιν ταύτης ἀνηγέρθη βραδύτερον ὁ σημερινὸς ναός, ἐγκαινιασθεὶς, ὡς κατωτέρω ἐκτίθεται, τὴν 1ην Αὐγούστου 1718. Πρόκειται οὐσιαστικῶς περὶ ἀνεγέρσεως, εἰς τὴν θέσιν τοῦ παλαιοῦ ναοῦ, νέου περικαλλοῦς οἰκοδομήματος, ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄμως ὄνομα καὶ ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἅγιον, δηλονότι τὴν Παναγίαν τὴν Φιλωτίτισσαν. Εἶναι ἐνδιαφέρον, πρὸ τῆς περιγραφῆς τοῦ σημερινοῦ ναοῦ, νὰ ἐκτεθῆ τὸ λίαν συγκλονιστικὸν ἱστορικὸν της ἀνεγέρσεως τοῦ ναοῦ τούτου, ἀπτόμενον καὶ τῶν ἐθνικῶν ἐξάρσεων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν περίοδον τῆς δουλείας καὶ τοῦ μεγαλείου της ἑλληνικῆς ψυχῆς, ὡς τὸ ἱστορικὸν τοῦτο προκύπτει ἐκ τοῦ προαναφερομένου βιβλίου τοῦ Νίκ. Κεφαλληνιάδη, ἔχοντος ἐν συνόψει ὡς ἐξῆς:

Κατὰ τὴν παράδοσιν, τῷ 1690 καὶ δὴ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου (23 Ἀπρ.), εἰς τὴν ἀγροτικὴν περιοχὴν τοῦ Καλαντοῦ (κατὰ τὸ νότιον ἄκρον τῆς νήσου), ἐξέσπασε μία ξαφνικὴ καὶ ἀσυνήθης διὰ τὴν ἐποχὴν κακοκαιρία, καθ' ἣν ἄγριος νότιος ἄνεμος μετὰ καταρρακτώδους βροχῆς ἐσάρωνε τὰ πάντα, οἱ δὲ κάτοικοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ποιμένες, ἔντρομοι εἶχον καταφύγει εἰς τὰς καλύβας των σταυροκοπούμενοι καὶ ἱκετεύοντες τὸν Θεὸν νὰ τοὺς σώσῃ ἀπὸ τὴν καταστροφὴν ποὺ τοὺς ἀπειλοῦσε. Μεταξὺ τούτων ἦτο καὶ ὁ Στέφανος Ψαρρᾶς ἢ Λούμπας, ἀπὸ τὸ Φιλώτι, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἐκεῖ κτήματα καὶ τὰ γιδοπρόβατά του. Ἦτο γενναῖος καὶ φιλόξενος ἄνθρωπος καὶ ἐκ τῶν πρώτων νοικοκυραίων τοῦ Φιλωτίου. Τὸν ἔλεγαν ἀκόμη καὶ Ἀναγνώστην, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὀλίγα γράμματα καὶ ἐβοήθει τὸν ἱερέα τοῦ χωριού εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς Ἐκκλησίας.

Τὴν ὥραν τῆς κακοκαιρίας ἔρριψε τὸ βλέμμα του πρὸς τὴν θάλασσαν μεταξύ Νάξου καὶ Ἴου καὶ παρετήρησεν ἓνα ἱστιοφόρον νὰ κλυδωνίζεται εἰς τὰ πελώρια κύματα καὶ νὰ ὠθῆται πρὸς τὰ βράχια τῆς ἀκτῆς. Ἀντελήφθη ἀμέσως, ὅτι τὸ πλοῖον διέτρεχεν ἄμεσον κίνδυνον νὰ προσκρούσῃ ἐπὶ τῶν βραχοῦν καὶ νὰ καταστραφῆ. Χωρὶς νὰ χάσῃ χρόνον, ἐξῆλθε ἀμέσως ἀπὸ τὴν καλύβην του, ἐκάλεσε καὶ ἄλλους γείτονας τοῦ ποιμένας καὶ ἔτρεξαν ὅλοι πρὸς τὸ μέρος, ὅπου ὠθεῖτο τὸ πλοῖον. Δὲν ἠδυνήθησαν ὅμως νὰ προλάβουν, καὶ τὸ σκάφος μετὰ πάταγος ἐπέπεσεν εἰς τοὺς βράχους καὶ ἐκόπηκε εἰς τὰ τρία. Ὅλοι οἱ ἐπιβαίνοντες ἔπεσαν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀπὸ τοὺς τριάκοντα ἐπιβάτας ἐσώθησαν μόνον δέκα, καὶ αὐτοὶ τραυματισμένοι καὶ μισοπεθαμένοι. Τὸ πλοῖον ἦτο τουρκικὸν καὶ οἱ ἐπιβαίνοντες τοῦρκοι.

Ὁ Ψαρρᾶς μὲ τοὺς δύο συντρόφους του, χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν του, ὅτι οἱ ναυαγοὶ ἦσαν προαιώνιοι ἐχθροί, τοὺς περισυνέλεξαν, τοὺς ἐβοήθησαν καὶ τοὺς ὠδήγησαν εἰς τὰς καλύβας, ὅπου τοὺς προσέφεραν ροῦχα, τροφὴν καὶ περίθαλψιν. Μεταξὺ τῶν ναυαγῶν ἦτο καὶ ἓνα τουρκόπουλον δώδεκα ἐτῶν, τὸ ὁποῖον εἶχε τραυματισθῆ βαρύτερον τῶν ἄλλων καὶ ἠσθάνετο πολὺ ἐξουθενωμένον. Ὄνομάζετο Χουσεῖν καὶ αὐτὸ ὁ Ψαρρᾶς τὸ ἐπεριποιήθη καλύτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ὡσὰν νὰ ἦτο ἰδικόν του παιδί. Τὴν ἐπομένην οἱ ναυαγοί, ἀνακτήσαντες τὸ ἠθικόν των, ἀπεφάσισαν νὰ φύγουν καὶ ἀφοῦ ὁ Ψαρρᾶς τοὺς ὠδήγησε πῶς θὰ φθάσουν εἰς τὴν Χώραν τῆς Νάξου, ὅπου θὰ συνῆντον τὸν βοεβόδαν, διὰ νὰ τοὺς συντρέξῃ νὰ μεταβοῦν εἰς τὴν πατρίδα των καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐφοδίασε μὲ τροφίμα διὰ τὸν δρόμον, ἐξεκίνησαν εὐχαριστήσαντες διὰ τὴν φιλοξενίαν καὶ τὴν συνδρομήν.

Ὁ Ψαρρᾶς ὅμως τοὺς παρεκάλεσε νὰ μείνῃ τὸ παιδί ὀλίγας ἡμέρας, ἕως ὅτου συνέλθῃ ἀπὸ τὰ τραύματά του καὶ τὴν ταλαιπωρίαν του, ὑποσχεθεὶς ὅτι θὰ τὸ παραδώσῃ ἀσφαλῶς εἰς τὸν βοεβόδαν, μόνις γίνῃ καλά. Ἀτυχῶς διὰ τοὺς ἀναχωρήσαντας ναυαγοὺς, ἡ μοῖρα τοὺς ἐπεφύλασσε τὸ μοιραῖον. Ὄταν ἐπλησίασαν εἰς τὸ χωριὸ Σαγκρί, ἐξεληφθήσαν ὡς πειραταί, καὶ, ἄοπλοι ὅπως ἦσαν, ἐσφάγησαν ἀπὸ τοὺς Σαγκριῶτας, πρὸς μεγάλην λύπην ὄλων καὶ πρὸ πάντων τοῦ Ψαρρᾶ. Οἱ Σαγκριῶτες ἐζήτησαν συγγνώμην ἀπὸ τὸν βοεβόδαν καὶ τὸ ζήτημα ἐσταμάτησεν ἐκεῖ καὶ δὲν ἠκολούθησαν ἀντίποινα τῶν τούρκων.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Ψαρρᾶς ὠδήγησε τὸν μικρὸν Χουσεῖν εἰς τὸ χωριὸ (Φιλῶτι), ὅπου ὅμως ἡ σύζυγός του Πλυτῶ δὲν τὸν εἶδε μὲ καλὸ μάτι, διότι ἦτο τουρκάκι. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπῆρχε μῖσος ἀγεφύρωτον μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων καὶ οἱ Ἕλληνες ἀπεχθάνοντο τοὺς τούρκους.

Ὁ Ψαρρᾶς, καλοκάγαθος, ὅπως ἦτο, προσεπάθει νὰ μεταπείσῃ τὴν σύζυγόν του ἀπέναντι τοῦ Χουσεῖν, ὁ ὁποῖος ἐφαίνετο παιδί μὲ καλὴν ἀνατροφὴν καὶ εὐγενικὰ αἰσθήματα. «Κᾶνε τὸ καλὸ καὶ ρίχτο στὸ γιαλό», ἔλεγε στερεοτύπως εἰς τὴν Πλυτῶ, ποὺ καὶ ἐκείνη ἄρχισε σιγὰ σιγὰ νὰ συμπαθῆ τὸν Χουσεῖν. Ὁ Ψαρρᾶς τὸν εἶχε πάντοτε μαζί του εἰς τὸν Καλαντὸ καὶ ὁ Χουσεῖν τὸν ἐβοηθοῦσεν εἰς ὅλας τὰς ἐργασίας (εἰς τὰ γιδοπρόβατα, εἰς τὰ χωράφια καὶ παντοῦ). Τὸν ἐθεώρει ὡσὰν παιδί του καὶ ἐκεῖνο τὸν ἠσθάνετο ὡς πατέρα του καὶ μάλιστα τὸν ἀπεκάλει «πατέρα». Τὸ ἴδιον εἶχε συμβῆ καὶ μὲ τὴν Πλυτῶ, ἡ ὁποία μετέβαλε τὴν ἀρχικὴν προδιάθεσιν καὶ ἠγάπησε τὸν Χουσεῖν, ὡς ἰδικόν της παιδί. Ἔμαθε τὰ ἑλληνικὰ καὶ ἐζήτησε νὰ βαπτισθῆ, νὰ γίνῃ Χριστιανὸς καὶ νὰ φοιτήσῃ εἰς τὸ σχολεῖον μὲ τὰ ἄλλα παιδιὰ τοῦ χωριοῦ. Καὶ πράγματι τὸν ἐβάπτισαν καὶ τοῦ ἔδωσαν τὸ ὄνομα Γεώργιος, ἐπειδὴ ἡ σωτηρία του ἀπὸ τὸ ναυάγιο ἔλαβε χώραν τὴν ἡμερὰν τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἁγ. Γεωργίου.

Ἐπέρασαν χρόνια ἕξ (6) καὶ ὁ Γεώργιος (Χουσεῖν) ἔγινε 18 ἐτῶν, ὅποτε αἰφνιδίως μίαν ἡμέραν ἐνεφανίσθη ὁ βοεβόδας τῆς Νάξου εἰς τὸ Φιλῶτι, συνοδευόμενος ἀπὸ τοῦρκον ἀπεσταλμένον ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀνεζήτησε τὸν Χουσεῖν (Γεώργιον) ἀπὸ τὸν Ψαρᾶν, εἰπὼν εἰς αὐτόν, ὅτι εἶναι υἱὸς προύχοντος τούρκου καὶ ὅτι ἔχει διαταγὴν νὰ τὸν ἀποστείλῃ εἰς τὸν πατέρα του. Ὁ Ψαρρᾶς καὶ ἡ σύζυγός του ἐστενοχωρήθησαν πολὺ, διότι τὸν εἶχον ἀγαπήσει ὡς ἰδικόν των παιδί καὶ δὲν ἤθελον νὰ τὸν ἀποχωρισθοῦν. Ὁ βοεβόδας ἐπεχείρησε νὰ προσφέρῃ ὡς ἀνταμοιβὴν χρηματικὸν ποσὸν εἰς τὸν Ψαρρᾶν, ἀλλ' ἡ σύζυγός του δὲν τὸ ἐδέχθη, εἰποῦσα εἰς αὐτόν: «ἐμεῖς θέλουμε τὸ παιδί καὶ δὲν θέλουμε τὰ χρήματα». Τελικῶς, ἐν μέσῳ δακρύων ἐκατέρωθεν, ὁ Χουσεῖν-Γεώργιος ἀπεχαιρέτησε τοὺς ψυχογονεῖς του καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Πόλιν.

Ἄλλ' ὁ Στέφανος Ψαρρᾶς καὶ ἡ σύζυγός του Πλυτῶ οὐδέποτε ἐλησμόνησαν τὸ παιδί πού ἐμεγάλωσαν καὶ ἠγάπησαν ὡς ἰδικόν των. Δὲν εἶχε σημασίαν δι' αὐτούς, ἐὰν αὐτὸ δὲν κατήγετο ἀπὸ τὸ γένος των, δὲν ἦτο ἑλληνόπουλον. Κάθε φορὰν πού ἐπρόφεραν τὸ ὄνομά του, ἕνας βαθὺς ἀναστεναγμὸς ἔβγαινε ἀπὸ τὴν ψυχὴν των.

Ἐπέρασαν χρόνια καὶ ποτὲ δὲν ἔμαθαν τίποτε διὰ τὸ παιδί. Πολλάκις ὁ Ψαρρᾶς ἀνελογίζετο «τί νὰ ἀπέγινεν αὐτὸ τὸ παιδί;» Ἄλλαι περιστάσεις, ἄλλοι καιροὶ τότε! Τῷ 1710 οἱ προεστοὶ τοῦ Φιλωτίου, ἐν οἷς πρῶτος ὁ Στέφανος Ψαρρᾶς, ἀπεφάσισαν μαζί μὲ ὄλους τοὺς χριστιανοὺς τοῦ χωριοῦ νὰ κτίσουν νέαν καὶ μεγάλην ἐκκλησίαν, διότι ἡ παλαιὰ ἦτο μικρὴ καὶ δὲν ἐξυπηρετοῦσε τὰς θρησκευτικὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων. Εἰς τὸ μέσον τοῦ Φιλωτίου ὑπῆρχεν ἕνας λαχανόκηπος, εἰς τὴν ἄκρην τοῦ ὁποίου ὑπῆρχε Φράγκικη Ἐκκλησία καὶ παραπλεύρως αὐτῆς κατέκειντο τὰ ἐρείπια τοῦ παλαιοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἐκείνου δηλαδὴ τὸν ὁποῖον εἶχε κτίσει ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος Κομνηνὸς καὶ τὸν ὁποῖον εἶχον καταστρέψει, ὡς προαναφέρεται, τοῦρκοι πειραταὶ τῷ 1544.

Ὁ λαχανόκηπος οὗτος ἦτο κτῆμα τοῦ Φράγκου ἄρχοντος Χρύσανθου Μπαρότζι. Ἄλλ' ὁ Φράγκος προύχων καὶ τιμαριώτης οὗτος ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ παρεχώρει ἢ ἐπώλει τὸ ἀναγκαῖον τμῆμα χώρου, οὐδὲ κἂν τὰ ἐρείπια τοῦ παλαιοῦ ναοῦ, διὰ νὰ κτισθῇ ἡ νέα Ἐκκλησία. Μίαν ὅμως ἡμέραν, οἱ ζωηρότεροι ἀπὸ τοὺς προκρίτους τοῦ χωριοῦ, εἰς οὓς περιλαμβάνετο καὶ ὁ Ψαρρᾶς, εἰσῆλθον ἀύθαιρέτως εἰς τὸν χώρον καὶ ἤρχισαν νὰ ἀνοίγουν θεμέλια διὰ νὰ κτίσουν τὸν ναόν. Ὁ Μπαρότζι ἐπεχείρησε νὰ τοὺς ἐμποδίσει, ἀλλ' οἱ κάτοικοι τὸν ἐξεδίωξαν, ἀποφασισμένοι νὰ ἐκτελέσουν τὸ ἔργον των. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν χωρικῶν ἦτο ὁ Ψαρρᾶς, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἔφερε μαζί του τὸ γιαταγάνι του ἀπειλῶν τὸν Μπαρότζι ὅτι «θὰ ἐσκώτωνα ὅ,ποιον θὰ ἐπλησίαζε νὰ ἐμποδίσει τὴν ἐργασίαν».

Ὁ Μπαρότζι, θεωρήσας προσβολὴν τὴν τοιαύτην συμπεριφορὰν τῶν κατοίκων καὶ πρὸ πάντων του «ξιφουλκίσαντος» Ψαρρᾶ, κατέφυγεν εἰς τὸν βοεβόδαν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὅμως μὴ «δικαιωθείς», προσέφυγεν εἰς τὸν ἐν Νάξῳ Γάλλον Πρόξενον, ὅστις διὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Γάλλου Πρεσβευτοῦ ἀνεφέρθη εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην, ἀπαιτήσας τὴν τιμωρίαν τῶν ἀύθαιρετούντων Φιλωτιτῶν καὶ ἰδίως τοῦ Ψαρρᾶ.

Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη πράγματι διέταξε τὸν βοεβόδαν νὰ σταματήσῃ τὴν ἀύθαιρεσίαν, ἀλλὰ καὶ νὰ συλλαβῇ τὸν Ψαρᾶν καὶ νὰ τὸν ἀποστείλῃ σιδηροδέσμιον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ δικασθῇ. Ὄταν συνελήφθη ὁ Ψαρρᾶς, «ὄλο τὸ χωριὸ τὸν ἔκλαψε», διότι ἦτο πλέον βέβαιον, ὅτι τὸν ἐπερίμενεν ἀποκεφαλισμός. Ὡδηγήθη εἰς τὴν τρομερὰν Φυλακὴν, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ δύο μῆνας ὑπὸ ἀπανθρώπους συνθήκας. Ἀλλὰ καθὼς ἦτο «γερὸ κόκκαλο», κατάρθωσε ν' ἀνθέξῃ τὰ βασανιστήρια καὶ νὰ ὀδηγηθῇ εἰς τὸ δικαστήριον. Εἰς αὐτὸ παρίστατο καὶ ὁ Μπαρότζι, συνοδευόμενος καὶ ἀπὸ Γραμματέα τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἀρξαμένης τῆς δίκης, ὁ δικαστὴς ἤνοιξε τὴν δικογραφίαν καὶ ἀνέγνωσε τὸ ὄνομα τοῦ κατηγορουμένου: Ἀναγνώστης Στέφανος Ψαρρᾶς. «Ἐκπληκτος ὕψωσε τὴν κεφαλὴν του καὶ ἀτενίσας πρὸς τὸ ἐδώλιον τοῦ κατηγορουμένου ἀνεγνώρισε τὸν ψυχοπατέρα του ἀπὸ τὸ Φιλῶτι καὶ Σωτῆρα του εἰς τὸ ναυάγιον τοῦ Καλαντοῦ. Ἦταν τὸ δωδεκάχρονον τουρκάκι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὁ Ψαρρᾶς εἶχε περιθάψει κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ναυαγίου, ἦταν ὁ Γιώργης (Χουσεῖν) ποὺ διέμεινεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ψαρρᾶ ὡς πραγματικὸν παιδί του ἐπὶ ἕξ χρόνια καὶ τὸ ὁποῖον ἐγένεε δικαστὴς. Ἡ Παναγία τὸν ἔστειλε εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν ὥραν τοῦ Ψαρρᾶ; Ὁ δικαστὴς διέταξεν ἀμέσως νὰ λύσουν τὸν γέροντα κατηγορούμενον καὶ ἐκάλεσε τὸν Μπαρότζι ν' ἀναπτύξῃ τὴν κατηγορίαν του. Ἐνῶ ὁ Μπαρότζι ἠγόρευε, ὁ δικαστὴς Χουσεῖν μπέης εἶχεν ἐστραμμένα τὰ μάτια του πρὸς τὸν κατηγορούμενον, μὲ μεγάλην συγκίνησιν, χωρὶς νὰ παρακολουθῇ τὰ ὅσα τοῦ καταμαρτυροῦσε ὁ Μπαρότζι: ἀναπολοῦσε ἴσως στιγμὰς ποὺ ἔζησε μαζί με τὸν ψυχοπατέρα του, τὴν ψυχομητέρα του, τὰ ἄλλα παιδιὰ τοῦ Φιλωτίου, ἀκόμη καὶ μετὰ τὰ γιδοπρόβατα εἰς τὸ Καλαντὸν κ.ἄ.

Μόλις ἐτελείωσεν ὁ Μπαρότζι τὴν κατηγορίαν, ὁ δικαστὴς, χωρὶς κἄν νὰ καλέσῃ τὸν κατηγορούμενον νὰ ἀπολογηθῇ, ἠγέρθη καὶ μὲ φωνὴν παλλόμενης ἀπήγγειλε τὴν ἀπόφασίν του εἰς ἄλλην περίπτωσιν θὰ ἔλεγεν ἀπλῶς «ἔνοχος» καὶ καταδίκη «εἰς θάνατον». Ἀντ' αὐτοῦ εἶπε τὰ ἐξῆς: «Ἐν ὀνόματι τοῦ Σεπτοῦ ἡμῶν Ἄνακτος Σουλτάνου Ἀχμέτι τοῦ Γ' (Σελίμ) κηρύττω ἀθῶον τὸν κατηγορούμενον καὶ λαμβάνω τὴν ἀπόφασιν νὰ τελειώσῃ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου του χωρὶς νὰ τὸν ἐμποδίσῃ κανεὶς».

Μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως, ὁ μὲν Μπαρότζι μετὰ τὸν Γάλλον διπλωμάτην ἀπῆλθον κατησχημένοι «μὲ τὴν οὐρὰν ὑπὸ τὰ σκέλη», ὁ δὲ γέρον Ψαρρᾶς ἔμεινεν ἀποσβολωμένος ἀπὸ ἐκπληξιν καὶ συγκίνησιν, ἀναμειγμένων μὲ ἀπορίαν καὶ χαρὰν. Δὲν ἠδύνατο ν' ἀντιληφθῇ πόθεν ἐπέμφθη τὸ θεῖον δῶρον. Ἐνῶ προηγουμένως τὸ θολὸν καὶ ἀπελπιν βλέμμα του ἔβλεπε τὸ σκότος, ἤδη φῶς ἰλαρὸν περιέλουσε τὸ πρόσωπόν του. Ἦμεινεν ἀκίνητος, μὴ δυνάμενος ν' ἀντιληφθῇ ποῖος ἅγιος «τὸν ἔπιασε ἀπὸ τὸ χέρι», μέχρις ὅτου τὸν ἐπλησίασεν ὁ δικαστὴς μετὰ τὰ μάτια πλήρους χαρᾶς καὶ συγκινήσεως καὶ τοῦ εἶπε: «Κἄμε τὸ καλὸ καὶ ρίχτο στὸ γιαλό!», «πατέρα Στέφανε, δὲν με γνωρίζεις;» «Εἶμαι ὁ Χουσεῖν, ὁ Γιώργης, τὸ ψυχοπαίδι σου". Ὁ Ψαρρᾶς ἔμεινεν ἄφοβος. Ἐπηκολούθησαν σκηναὶ ἀφάτου συγκινήσεως μεταξὺ τῶν δύο ἀνδρῶν. Ἦμειναν ἐναγκαλισμένοι κλαίοντες ἀπὸ χαρὰν καὶ συγκίνησιν. Τὸ βλέμμα τοῦ «γερόλυκου» Ψαρρᾶ ἔλαμψε καὶ τότε κατάλαβε ἀπὸ ποῦ προῆλθεν ἡ σωτηρία του. Ἠὐχαρίστησε τὸν Θεὸν καὶ τὴν Παναγίαν, διότι τοῦ ἔστειλαν τὸν Σωτῆρα του καὶ μάλιστα ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ τούτου τοῦ παιδιοῦ του. «Μέγας εἶσαι Κύριε καὶ θαυμαστά τὰ ἔργα σου», ἐψιθύρισεν ὁ γερο-Ψαρρᾶς.

Ὁ Χουσεῖν Μπέης ὠδήγησε τὸν Ψαρρᾶν εἰς τὸ ἀνάκτορό του καὶ τὸν ἐφιλοξένησεν ἐπὶ ἕνα μῆνα καὶ ὅταν ἠτοιμάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν Νάξον τοῦ ἔδωσε δύο «κασέλες» γεμάτες δῶρα, μία σακκούλα φλουριά, μία κουμπούρα καὶ ἕνα σουλτανικὸν φερμάνι διὰ νὰ μὴ τὸν πειράξῃ κανεὶς. «Πατέρα», τοῦ εἶπε, «μετὰ τὰ φλουριά θὰ χτίσῃς τὴν Ἐκκλησίαν μὲ ἕνα μεγάλο καμπαναριὸν καὶ μετὰ τὸ φερμάνι πᾶρε ὅσον τόπον θέλεις καὶ ὅταν βγῆς στὴ Χώρα ρίχνε μερικὲς κουμπουριὰς εἰς πείσμα τῶν Φράγκων καὶ ἂν σὲ πειράξῃ τοῦρκος δεῖξε τὸ φερμάνι». Τοῦ ἐνοικίασε ἕνα μεγάλο καΐκι καὶ τὸν κατευῶδωσε. «Ὡ πόσον διάφορος ἦτο ἡ συμπεριφορὰ ἐνὸς ἄλλου εὐεργετηθέντος τουρκόπαιδος, ὁ ὁποῖος, ἀντὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν εὐεργέτην καὶ Σωτῆρα του Ἑλληνα, τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν ἀγχόνην (βλ. ἐν τόμ. 3, Κρήτη, Ῥέθυμνον, ὑπὸ «Μηλιώτισσα» ἀρ. 34).

Όταν ο Ψαρρᾶς ἔφθασεν εἰς τὴν Νάξον καὶ ἐβγήκε καλοντυμένος καὶ μετὰ τὴν κουμπούραν εἰς τὴν μέσσην, ἐγένετο ἀντιληπτὸς ἀπὸ τὸν βοεβόδαν, ὁ ὁποῖος μετὰ δύο τούρκους τσελεπήδες τὸν ἐπλησίασαν, διὰ νὰ τοῦ ζητήσουν τὸν φόρον διὰ τὰ πράγματα ποὺ ἔφερε (τελωνειακὸν δασμὸν) καὶ διὰ νὰ τοῦ πάρουν τὴν κουμπούραν ποὺ ἔφερον εἰς τὴν μέσσην του. Μόλις ὅμως ὁ Ψαρρᾶς τοὺς ἔδειξε τὸ φερμάνι τοῦ Σουλτάνου, ἐκεῖνοι ἔσκυψαν καὶ τὸν ἐπροσκύνησαν. Ἡ εἶδησις ὅτι ὁ Ψαρρᾶς ἔφθασεν εἰς τὴν Νάξον διεδόθη εἰς ὅλο τὸ νησί καὶ οἱ Φιλωτίτες τοῦ ἐπεφύλαξαν ἐνθουσιώδη ὑποδοχὴν μετὰ τσαμποῦνες, τουμπάκια, τραγούδια καὶ μπιστολιές».

Τὴν ἐπόμενην ὁ Ψαρρᾶς κατέσχεσεν ὁλόκληρον τὸν λαχανόκηπον τοῦ Μπαρότζι καὶ ἐκήρυξε αὐτὸ κτῆμα τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ ἓνα ἀκόμη κτῆμα διὰ νεκροταφείου. Οὕτω μετὰ τὰ χρήματα τοῦ Χουσεῖν Μπέη ποὺ ἔφερον ὁ Ψαρρᾶς κατεσκευάσθη ὁ περικαλλέστατος ναὸς τῆς Παναγίας τῆς Φιλωτίτισσας μετὰ τὸ ὠραιότατον κωδωνοστάσιον, καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι καλλωπισμοί, ἐτελέσθησαν δὲ τὰ ἐγκαίνια τὴν 15ην Αὐγούστου 1718. Εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν φλογερὸν καὶ ἐνάρετον πατριώτην Στέφανον Ψαρρᾶν, οἱ συμπατριῶται τοῦ Φιλωτίτες ἐνετοιχίσαν ἐπὶ τοῦ κωδωνοστασίου μαρμαρίνην πλάκα μετὰ τὴν μορφήν του, ἣτις καὶ σώζεται μέχρι σήμερον διὰ νὰ ὑπενθυμίῃ τὸ ρητὸν τοῦ ἀπλοϊκοῦ καὶ μεγαλοψύχου ἐκείνου συγχωριανοῦ των, ποὺ τόσῃν εὐρεν ἐπαλήθευσιν: «κᾶμε τὸ καλὸ καὶ ρίχ' το στὸ γιαλό».

Ἀναφέρεται ἀκόμη καὶ μία ἄλλη, σχετικὴ μετὰ τὴν προσπάθειαν τῶν Φιλωτιτῶν νὰ ἀνεγείρουν τὸν ναόν, παράδοσις: Τῷ 1714, ὅτε οἱ Φιλωτίται διεξήγαγον τὸν κατὰ τοῦ Μπαρότζι ἀγῶνα των, διὰ νὰ ἀνακτήσουν τὸν χῶρον, ὅπου θὰ ἀνήγειρον τὸν ναόν των, ἦτοι ἀναμφισβητήτως εἰς χρόνον πρὸ τῆς προεκτιθεμένης περιπέτειας τοῦ Ψαρρᾶ, ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Κοσμάν τὸν ἀπὸ Ἀλεξανδρείας, μεθ' ἱκετηρίου γράμματος τῶν κατοίκων τοῦ Φιλωτίου, πρεσβείαν ἐκ τῶν ἱερέων Γεωργίου Γρατσία καὶ Νικ. Ψαρρᾶ, ἵνα ὁ Παναγιώτατος εὐδοκήσῃ καὶ ἀπαλλάξῃ τὸν ὑπὸ οἰκοδόμησιν ναόν ἀπὸ τῆς ἀρπάγης τοῦ φεουδάρχου Μπαρότζι. Κατὰ τὸν Νικ. Κεφαλληνιάδην (ἐνθ' ἄνωτ. σ.18), δὲν εἶναι γνωστὸν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης ἐνεργείας τῶν Φιλωτιτῶν. Τὸ πιθανώτερον πάντως εἶναι ν' ἀπέβῃ ἄκαρπος ἢ ἐνέργεια αὕτη, δι' ἣ καὶ ἠκολούθησεν ἡ «αὐθαιρεσία» τῶν Φιλωτιτῶν καὶ ἡ δίωξις τοῦ Ψαρρᾶ καὶ τὰ ἐπακολουθήσαντα.

Ὁ ναὸς τῆς Παναγίας τῆς Φιλωτίτισσας κεῖται ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ Φιλωτίου, σκιαζομένης ὑπὸ μεγάλων πλατάνων. Εἶναι τρίκλιτος βασιλικὴ καὶ θεωρεῖται ἓν ἐκ τῶν σημαντικωτέρων θρησκευτικῶν μνημείων τῆς Νάξου. Ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν προκαλοῦν τὰ ὑψούμενα τρία κωδωνοστάσια. Τὸ κεντρικόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου, ὡς προαναφέρεται, ἔχει ἐντοιχισθῆ ἢ πλάξ μετὰ τὴν μορφήν τοῦ Στεφάνου Ψαρρᾶ, φέρει τὴν χρονολογίαν 1810 καὶ γλυπτὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας βρεφοκρατούσης· ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ἀναγράφεται ἡ χρονολογία 1873, ἐπὶ δὲ τοῦ ἀριστεροῦ ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή: «Δωρεὰ Μ.Α. Λεοντίου 1958». Ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ τοίχου ὑπάρχει ἐντοιχισμένη θαυμασία γλυπτὴ εἰκὼν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς ὁποίας παριστῶνται ἄγγελοι, εἰς τὸ μέσον ἢ Κοίμησις καὶ ἡ χρονολογία 1779 καὶ εἰς τὸ κάτω μέρος ὁ δικέφαλος βυζαντινὸς ἀετός, πλαισιούμενος ἀπὸ διακοσμητικὰ φυτὰ. Ἐπὶ τῆς κεντρικῆς πύλης τοῦ ναοῦ ἀναγράφεται ἡ χρονολογία 1874, εἰς δὲ τὴν ἀριστερὰν ἢ χρονολογία 1718, ἣτις, κατὰ τὰ προεκτιθέμενα, εἶναι ἡ τοιαύτη τῶν ἐγκαίνιων τοῦ ναοῦ.

Ἐσωτερικῶς, ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τὸ τέμπλον, κατασκευασμένον ἐκ φαιοῦ μαρμάρου, ἐξαιρετικῶς διακεκοσμημένον. Εἶναι ὑψηλόν, σχεδὸν ἐγγίζον τὸν θόλον, καθ' ὅλον δ' αὐτοῦ τὸ μῆκος ὑπάρχουν κιονίσκοι συνδεόμενοι μὲ τὸ τέμπλον διὰ φουρουσίων (καλλιτεχνικῶν καμπυλῶν). Τὸ Βημόθυρον εἶναι ἀγιογραφημένον, ἀπολήγον εἰς μέγαλον ξύλινον σταυρόν, ἐκατέρωθεν τοῦ ὁποῦ εἰκονίζονται τὰ λυπηρά. Ἡ τιμωμένη εἰκὼν τῆς Παναγίας τῆς Φιλωτίτισσας φέρει ἀργυροῦν κάλυμμα καὶ τὴν ἐπιγραφήν: «Διὰ χειρὸς Σεβαστιανοῦ Σμυρναίου 1800», ἡ δὲ τοῦ Χριστοῦ τὴν τοιαύτην: «τῶν εὕρισκομένων συνδρομητῶν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ναξίων τὸ ἀφιερώνουν εἰς χωρίον Φιλότι, 1873», νοουμένων τῶν ἐν Σμύρνη βουτσάδων (βαρελοποιῶν). Ὁ Ἄμβων εἶναι ἐπίσης μαρμάρινος, ὁμοιάζων πρὸς ἐκεῖνον τῆς Ἀπεραθίτισσας (Παναγίας τῆς Ἀπειράνθου, ἀνωτ. ἀρ.8). Εἶναι ὡσαύτως μαρμάρινος καὶ ὁ Δεσποτικὸς Θρόνος, φέρων δύο κιονίσκους Κορινθιακοῦ ρυθμοῦ καὶ ἐκατέρωθεν δύο μαρμάρινους καθιστοὺς λέοντας.

Κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Κοιμήσεως (15 Αὐγ.) λαμβάνει χώραν Παναξιακὸς πανηγυρικὸς ἐορτασμός, προσερχομένων πάντων τῶν Φιλωτιτῶν, ἀκόμη καὶ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διαμενόντων, τῶν ναυτιλλομένων καὶ πολλῶν ἐξ ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὅπου πάντες μὲ εὐλάβειαν «συναθροίζονται ἐκ περάτων», διὰ νὰ προσκυνήσουν τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας τοῦ τόπου τῶν, τὴν Φιλωτίτισσαν, νὰ ἀνταλλάξουν νοσταλγικὸν χαιρετισμὸν μὲ τοὺς συμπατριῶτάς των καὶ νὰ χορέψουν ὅλοι τὴν Ναξιώτικην σούσταν».

Αγιογραφίες / Φωτογραφίες

Παναγιά η Φιλωτίτιστα

